

REGERINGSKANSLIET

Remiss

2012-11-16

Ku2012/1478/KO

Kulturdepartementet

Enheten för konstarterna

Jesper Svarén

Telefon 08 - 405 81 03

STOCKHOLMS STAD Kommunstyrelsen Registraturet	
Ink.	2013 -01- 21
Dnr:	081-110/2013
Till:	RVH

Läsandets kultur - slutbetänkande av Litteraturutredningen SOU 2012:65

Remissinstanser:

1. Riksrevisionen
2. Konsumentverket
3. Sida
4. Svenska institutet
5. Sveriges exportråd
6. Länsstyrelsen i Södermanlands län
7. Statskontoret
8. Ekonomistyrningsverket
9. Statens skolverk
10. Specialpedagogiska skolmyndigheten
11. Sameskolstyrelsen
12. Ungdomsstyrelsen
13. Högskoleverket
14. Göteborgs universitet
15. Stockholms universitet
16. Umeå universitet
17. Linnéuniversitetet
18. Högskolan i Borås
19. Kungl. biblioteket
20. Svenska barnboksinstitutet
21. Sametinget
22. Konkurrensverket
23. Tillväxtverket
24. Statens kulturråd
25. Myndigheten för kulturanalys
26. Konstnärsnämnden
27. Styrelsen för Sveriges författarfond
28. Nämnden för hemslöjdsfrågor
29. Riksarkivet
30. Institutet för språk och folkminnen

31. Riksantikvarieämbetet
32. Statens medieråd
33. Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur, Centrum för lättläst
34. Talboks- och punktskriftsbiblioteket
35. Avesta kommun
36. Dorotea kommun
37. Enköping kommun
38. Faluns kommun
39. Forshaga kommun
40. Gotlands kommun
41. Göteborgs kommun
42. Härjedalens kommun
43. Hässleholms kommun
44. Karlskrona kommun
45. Kramfors kommun
46. Kumla kommun
47. Köpings kommun
48. Lessebo kommun
49. Lidingö kommun
50. Luleå kommun
51. Malmö kommun
52. Mölndals kommun
53. Sandvikens kommun
54. Stockholms kommun
55. Strängnäs kommun
56. Sunne kommun
57. Svedala kommun
58. Tranås kommun
59. Vadstena kommun
60. Varbergs kommun
61. Vimmerby kommun
62. Vingåkers kommun
63. Vänersborgs kommun
64. Örebro kommun
65. Gävleborgs läns landsting
66. Norrbottens läns landsting
67. Skåne läns landsting
68. Länsstyrelsen i Stockholms län, Enheten för minoritetsfrågor
69. Sörmlands läns landsting
70. Västra Götalands läns landsting
71. Länsbibliotek Dalarna
72. Gotlands länsbibliotek
73. Länsbibliotek Gävleborg
74. Regionbibliotek Halland
75. Jämtlands läns bibliotek
76. Länsbibliotek Jönköping
77. Regionbiblioteket Kalmar län

78. Norrbottens länsbibliotek
79. Regionbibliotek Skåne
80. Regionbibliotek Stockholm
81. Länsbibliotek Sydost
82. Länsbibliotek Sörmland
83. Länsbibliotek Uppsala
84. Länsbiblioteket i Värmland
85. Länsbiblioteket i Västerbotten
86. Länsbiblioteket Västernorrland
87. Regionbibliotek Västra Götaland
88. Länsbiblioteket Örebro
89. Länsbibliotek Örebro-Västmanland
90. Länsbibliotek Östergötland
91. Internationella biblioteket
92. Sveriges depåbibliotek
93. Sveriges Kommuner och Landsting
94. Nationella skolbiblioteksgruppen
95. Svensk biblioteksörening
96. Åjtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum
97. Judiska centralrådet
98. Kulturgruppen för Resandefolket – Göteborgsregionen
99. Romska kulturcentret i Malmö
100. Romskt kulturcentrum i Stockholm
101. Svenska tornedalingars Riksförbund
102. Sverigefinländarnas arkiv
103. Sverigefinländarnas delegation
104. Sverigefinska riksförbundet
105. Sveriges Jiddishförbund
106. Handikappförbunden
107. Lika Unika
108. Nätverket Unga för tillgänglighet (NUFT)
109. Svenska Akademien
110. Folkbildningsrådet
111. Folkbildningsförbundet
112. De litterära sällskapens samarbetsnämnd
113. Arbetarnas bildningsförbund (ABF)
114. Studieförbundet bilda för kyrka och samhälle (Bilda)
115. Folkuniversitetet
116. Ibn Rushd
117. Medborgarskolan
118. Kulturens bildningsverksamhet
119. Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet
120. Sensus studieförbund
121. Studieförbundet riksförbundet
122. Studieförbundet Vuxenskolan
123. Biskops-Arnös folkhögskola
124. Nordicom-Sverige, Göteborgs universitet
125. Seriefrämjandet

126. Läsrörelsen
127. En bok för alla
128. Trans Europe Halles
129. Stiftelsen för Stockholms litteraturhus
130. Föreningen Litteraturhus Lund
131. Svenskläraryörelsen
132. Författarcentrum Riks
133. Översättarcentrum
134. Östersjöns Författar- och Översättarcentrum
135. Centrum för dramatik
136. Sveriges Författarförbund
137. Sveriges Läromedelsförfattares Förbund
138. Föreningen Svenska tecknare
139. Svenska fotografers förbund
140. Sveriges Dramatikerförbund
141. Teaterförbundet
142. Svenska Förläggareföreningen
143. Svenska Bokhandlareföreningen
144. Nordiska oberoende förlags förening (NOFF)
145. Föreningen Svenska Läromedel
146. Svenska Journalistförbundet
147. Lärarförbundet
148. Sveriges universitetslärarförbund
149. Saco
150. Lärarnas riksförbund
151. DIK-förbundet
152. LO
153. Svenskt Näringsliv
154. Friskolornas riksförbund
155. Konstnärliga och litterära yrkesutövaresh samarbetsnämnd (KLYS)
156. Föreningen Sveriges Kulturtidskrifter
157. Sveriges Tidskrifter
158. Nätverkstan
159. Mediaverkstan i Malmö
160. Administration av litterära rättigheter i Sverige (ALIS)
161. Copyswede
162. Bonus Presskopia
163. Sveriges universitets- och högskoleförbund
164. Svenska Antikvariatföreningen
165. Svenska PEN
166. Sveriges länsbibliotekarier
167. Sveriges utbildningsradio AB

I betänkandet som nu remitteras analyseras litteraturens ställning och presenteras förslag om hur den kan stärkas. Förslagen omfattar bl.a. åtgärder för att öka läskunnigheten och intresset för läsning och litteratur, särskilt bland grupper där läsförståelsen utvecklats negativt, samt för att stärka det internationella utbytet på litteraturområdet.

Remissvaren i fem exemplar (ett original och fyra kopior) ska ha kommit in till Kulturdepartementet senast den 1 mars 2013. Remissvaren ska även sändas i elektronisk form (Word-format) till ku.remissvar@regeringskansliet.se.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Remissinstanserna kan utan kostnad få ytterligare ett exemplar av betänkandet. Exemplaren beställs hos Fritzes kundservice, 106 47 Stockholm. Telefon 08-598 191 90, telefax 08-598 191 91, e-post, order.fritzes@nj.se. Ange vid beställning att exemplaren är avsedda för remissändamål.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria *Svara på remiss – hur och varför* (SB PM 2003:2). Den kan laddas ner från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Maria Eka
Expeditions- och rättschef

Kopia till

Fritzes kundservice, 106 47 Stockholm

Läsandets kultur

Slutbetänkande av Litteraturutredningen

Stockholm 2012

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2012:65

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-598 191 91
Ordertel: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss – hur och varför. Statsrådsberedningen (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02)
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Textbearbetning och layout har utförts av Regeringskansliet, FA/kommittéservice.

Tryckt av Elanders Sverige AB.
Stockholm 2012

ISBN 978-91-38-23798-4
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Kulturdepartementet

Regeringen bemyndigade den 24 mars 2011 statsrådet Lena Adelsohn Liljeroth att tillkalla en kommitté med uppdrag att analysera litteraturens ställning. Med stöd i bemyndigandet förordnades samma dag förre riksarkivarien och riksbibliotekarien Tomas Lidman som ordförande samt litteraturkritikern Annina Rabe och professorn Martin Ingvar som ledamöter i kommittén. Kritikern och programledaren Johanna Koljonen förordnades som ledamot den 15 april 2011.

Kommittén har antagit namnet Litteraturutredningen.

Som sekreterare i kommittén anställdes departementssekreteraren Jakob Kihlberg fr.o.m. den 11 april 2011. Handläggaren Elin Rosenström anställdes som biträdande sekreterare fr.o.m. den 18 april 2011 och revisionsdirektören Isak Reichel anställdes som sekreterare fr.o.m. den 1 juni 2011.

Den 19 maj 2011 förordnades följande personer som experter: departementssekreteraren Nicholas Ringskog Ferrada-Noli, ämnesrådet Fredrik Wetterqvist, kanslirådet Margareta Wiman och ämnesrådet Gudrun Wirmark. Den 26 september 2011 förordnades rättssakkunnige Mattias Thalén som expert. Den 15 mars 2012 entledigades Nicholas Ringskog Ferrada-Noli och Margareta Wiman som experter och samtidigt förordnades följande personer: kanslirådet Birgit Gunnarsson, bibliotekschefen Christina Persson, docenten Ann Steiner, kanslirådet Merja Strömberg, departementssekreteraren Jesper Svarén, direktören Jesper Söderström och enhetschefen Signe Westin.

Kommittén publicerade i mars 2012 en forskningsantologi i samarbete med medieforskningsinstitutet Nordicom. Antologin *Läsarnas marknad, marknadens läsare* (SOU 2012:10) innehåller bidrag från ett tjugotal forskare från olika akademiska discipliner.

Kommittén överlämnar härmed sitt slutbetänkande *Läsandets kultur* (SOU 2012:65). Uppdraget är därmed slutfört.

Stockholm i september 2012

Tomas Lidman

Johanna Koljonen

Martin Ingvar

Annina Rabe

/Jakob Kihlberg
Isak Reichel
Elin Rosenström

Innehåll

Sammanfattning	11
Författningsförslag	19
1 Inledning.....	29
1.1 Mål och utgångspunkter för utredningen	30
1.2 Utredningens arbetsformer.....	35
1.3 Betänkandets disposition.....	36
2 Läsvanor och läsfärdighet.....	39
2.1 Läsvanor i befolkningen	39
2.2 Läsfärdighet.....	49
2.3 Förklaringar till försämrad läsfärdighet.....	58
3 Litteratur i skolan.....	67
3.1 Styrningen av skolområdet och genomförda reformer	67
3.2 Undervisningsmetoder och praktiker.....	79
3.3 Lärarutbildningen.....	90
3.4 Skolbibliotek	91
3.5 Skapande skola och andra insatser	95

4	Insatser för att främja läsning	101
4.1	Biblioteksväsendet i Sverige.....	101
4.2	Studieförbundens läsfrämjande insatser	120
4.3	Statsbidrag till läsfrämjande insatser och litterära evenemang.....	131
4.4	Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur.....	134
4.5	Svenska barnboksinstitutet.....	135
4.6	Andra läs- och litteraturfrämjande insatser	136
5	Villkoren för de yrkesverksamma på ordområdet	139
5.1	Tidigare undersökningar av konstnärernas villkor	140
5.2	De yrkesverksamma på ordområdet.....	141
5.3	Inkomst inom yrkeskategorierna på ordområdet	147
5.4	Arbetsmönster.....	155
5.5	Olika litterära inkomstkällors betydelse.....	158
5.6	Sammanfattning.....	163
6	Ersättningar, stipendier och bidrag	167
6.1	Bibliotek ersättningen	167
6.2	Talboks ersättningen	185
6.3	Upphovsrättsliga ersättningar	186
6.4	Stipendier och bidrag på ordområdet.....	190
6.5	Centrumbildningarna på ordområdet	192
7	Utgivning och försäljning.....	197
7.1	Kategorier, format och försäljningskanaler	197
7.2	Utgivning av allmänlitteratur	200
7.3	Utgivning per litteraturkategori.....	204

7.4	Litteraturkategorierna i utgivningsstödet	218
7.5	Försäljning av allmänlitteratur	220
7.6	Utgivning och försäljning i särskilda format.....	223
8	Bokmarknadens aktörer	231
8.1	Från förlagskoncerner till egenutgivare.....	233
8.2	Distributörer, grossister och andra mellanhänder	248
8.3	Bokhandel och annan detaljhandel med böcker.....	251
8.4	Marknadens utveckling och vertikal integration.....	262
9	Stöd till utgivning och distribution av litteratur.....	265
9.1	Statsbidrag till utgivning av litteratur	265
9.2	Statliga stöd till bokhandeln.....	278
9.3	Stöd för distribution till bibliotek	284
9.4	Tidigare stöd till förlagsverksamhet	285
9.5	Alla tiders klassiker.....	286
10	Kulturtidskrifterna och tidskriftsmarknaden	287
10.1	Utgivning av periodiska skrifter och tidskrifter	287
10.2	Tidskriftsmarknaden.....	289
10.3	Kulturtidskrifterna på marknaden	298
10.4	Tidskriftsdistribution	303
11	Stöd till kulturtidskrifter	311
11.1	Kort historik över kulturtidskriftsstödet	311
11.2	Kulturtidskriftsstödet i dag.....	314
11.3	Andra statliga bidrag för utgivning av tidskrifter	319

12 Litteraturen i en globaliserad värld	321
12.1 Bokbranschens internationalisering	321
12.2 Svensk litteratur i utlandet	324
12.3 Översatt litteratur i Sverige	330
13 Insatser för internationellt utbyte på litteraturområdet ..	335
13.1 Kulturutbyte inom olika politikområden	335
13.2 Statens kulturråd	344
13.3 Nobelpriset i litteratur och ALMA	350
13.4 Särskilt om fristadsförfattare	351
13.5 Sveriges författarfond	354
13.6 Särskilt om författar- och översättarresidens	355
13.7 Svenska institutet	359
13.8 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) ...	369
13.9 Europeiska unionen	374
13.10 Nordiskt litteratursamarbete	379
14 Bedömningar och förslag	383
14.1 Sammanfattande bedömningar	383
14.2 Ett läslyft för Sverige	398
14.3 En moderniserad biblioteksförändring	421
14.4 Omprioriteringar inom litteratur- och tidskriftsstödet	427
14.5 Internationellt utbyte på litteraturområdet	432
15 Ekonomiska konsekvenser m.m.	443
15.1 Ekonomiska konsekvenser m.m.	443
15.2 Konsekvenser enligt 15 § kommittéförordningen	448

Referenser 451**Bilagor**

Bilaga 1 Kommittédirektiv.....	461
Bilaga 2 Tabeller	473
Bilaga 3 Internationell utblick	527
Bilaga 4 Studieförbunden.....	569
Bilaga 5 Bokhandeln i Sverige – en analys av strukturella förändringar 2000–2011.....	571
Bilaga 6 Bokförsäljning i allmänbokhandeln	589
Bilaga 7 Sammanställning av enkät till läns- och regionbiblioteken.....	599
Bilaga 8 Licensiering av e-resurser vid svenska vetenskapliga bibliotek.....	623

Sammanfattning

Enligt våra direktiv ska vi analysera litteraturens ställning i dag och identifiera utvecklingstendenser som förväntas kunna påverka litteraturområdet framöver. Vi ska också lämna förslag på hur litteraturens ställning kan stärkas samt bl.a. bedöma och föreslå vilka statliga insatser som bör göras för att möta de utmaningar som teknikutvecklingen för med sig. En målsättning med förslagen ska vara att de leder till ett ökat läsande och ett rikt utbud av kvalitetslitteratur.

Den analys som redovisas i betänkandet omfattar läsandets kultur och det litterära systemet i vid mening. I olika kapitel analyseras läsvanor och läsfärdighet i befolkningen, villkoren för de yrkesverksamma på ordområdet, bokutgivningens omfattning, försäljningen av litteratur i olika format samt viktigare aktörer på bokmarknaden. Vidare behandlas kulturtidskrifterna och tidskriftsmarknaden samt internationellt utbyte på litteraturområdet. Inom de områden som behandlas görs en analys av befintliga, främst statliga, insatser och dessa relateras till de utvecklingstendenser som kunnat iakttas.

Litteraturens ställning

I betänkandet görs en bedömning av litteraturens ställning i dag och viktigare utvecklingstendenser. Av analysen drar vi den generella slutsatsen att litteraturens ställning på många sätt är god i dagens Sverige. Befolkningens läsvanor ligger tämligen stabilt på en hög nivå, det publiceras mer litteratur än någonsin och Sverige har för att vara ett litet språkområde stora exportframgångar på litteraturområdet.

Samtidigt som bilden i stort är positiv finns det ett antal orosmoln som hotar att försämra litteraturens ställning framöver. Främst gäller detta de unga generationernas läsfärdighet och

läsvanor som det finns tydliga belägg för att de har försämrats. Det finns fortsatt stora skillnader i läsvanor mellan olika socio-ekonomiska grupper i befolkningen. Läsfärdigheten har även minskat påtagligt hos unga, särskilt de senaste tio åren. Försämrade läsförmåga gör att för en allt större andel av dagens unga är möjligheten att förstå och tillgodogöra sig texter begränsad och därmed även möjligheten till egna läsupplevelser. Problemen är störst bland pojkar.

Utvecklingen på bokmarknaden mot ökad integration och koncentration innebär flera risker och bedömningen är att konkurrenslagstiftningen kan behöva ses över i denna del. En kommande internationalisering av vissa delar av en traditionellt sett nationell marknad, i och med att elektroniskt distribuerad litteratur blir vanligare, utgör också en kultur- och språkpolitisk utmaning. En övergång till att allt mer läses digitalt kommer att påverka både läsandet som praktik och förhållandena på marknaden. Den kris som den fysiska bokhandeln genomgår kan förväntas innebära att butiker kommer att läggas ner men också att nya affärsmodeller utvecklas.

Vad gäller utgivningen av litteratur bekräftas i viss mån bilden av en "bokflod". Ökningen i utgivning över tid är ett uttryck för att bokbranschen vuxit och att det blivit tekniskt och ekonomiskt lättare att publicera en bok. Denna tendens förstärks av att det i dag finns i det närmaste obegränsade möjligheter att tillgängliggöra texter (litterära eller andra) via internet. Kampen om uppmärksamheten är hård och utmaningen i dag handlar ofta om att synas och att bli läst.

Inom flera litteraturkategorier förefaller de mindre förlagen bli allt viktigare för kvalitetsutgivningen, t.ex. vad gäller översatt litteratur. Denna utveckling påverkar det litterära systemet i både tidigare och senare led: det påverkar vad konsumenterna får tillgång till i handeln och det påverkar förutsättningarna för upphovsmännen. Ett bekymmer som funnits under lång tid är upphovsmännens svårigheter att försörja sig på sitt skapande och att få ekonomiskt utrymme för konstnärlig verksamhet.

Ett läslyft för Sverige

Mot bakgrund av stora skillnader mellan befolkningsgrupper och framför allt den försämrade läsförmågan bland unga krävs åtgärder för att stärka främst ungas läsfärdighet och deras motivation och lust att läsa. I detta syfte föreslår vi att *Ett läslyft för Sverige* initieras utifrån konkreta målsättningar om vilka förändringar som ska ha åstadkommit till 2018.

Läslyftet bör bygga på tydliga mål som uttrycker ett åtagande från det allmännas sida att vända den negativa trenden under en femårsperiod och innefatta konkreta åtgärder på flera politikområden. Inom ramen för läslyftet bör det också vara prioriterat att stärka kunskapsöverföringen från forskarsamhället till beslutsfattare samt att följa upp och bedöma effekterna av de reformer som genomförts på bl.a. utbildningsområdet ur ett läsperspektiv.

Det övergripande målet bör vara att alla i Sverige, oavsett bakgrund och förutsättningar, ska ha god läsfärdighet och tillgång till litteratur. För att nå detta föreslår vi att regeringen för beslut av riksdagen lägger fram följande delmål som ska vara uppnådda 2018:

- Läsfärdigheten och motivationen att läsa bland barn och unga ska avsevärt förbättras och ha ökat mätbart jämfört med i dag, särskilt i grundskolans tidiga årskurser.
- Fler barn och unga än i dag ska regelbundet ta del av både fack- och skönlitteratur.
- Kunskapen om läsningens betydelse för utbildning och delaktighet i samhällslivet ska ha ökat i alla grupper som i dag läser i liten utsträckning.

För att följa arbetet med läslyftet och bedöma om målen nås föreslår vi att regeringen tillsätter en parlamentarisk beredning. Beredningen för läslyftet bör ges i uppdrag att följa utvecklingen på området utifrån tillgängliga indikatorer samt med lämpliga intervall bedöma måluppfyllelsen och effekterna av implementerade reformer. Beredningen bör ges mandat att lämna förslag till ytterligare åtgärder för att nå målen.

För att nå målen i läslyftet krävs ett engagemang från hela samhället. Som första steg föreslår vi att ett antal åtgärder vidtas på kultur- och utbildningsområdet för att stärka läsinlärning, läsfrämjande och möjligheterna att ta del av litteratur. Vi lämnar bl.a. förslag om läsombud på förskolor, skolbibliotekarier, litteratur och

läsfrämjande i kultursamverkansmodellen, samordning av det läsfrämjande arbetet utanför skolan samt en stärkt roll för folkbildningen i det läsfrämjande arbetet.

Läsombud för att stärka litteraturens ställning i förskolan

I syfte att stärka litteraturen och läsningen i förskolan föreslår vi att Statens skolverk får i uppdrag att initiera en försöksverksamhet med läsombud i förskolorna. Om denna försöksverksamhet visar sig framgångsrik bör systemet med läsombud utvidgas till hela landet.

Kompetensutveckling för lärare

Lärarnas kunskaper om litteratur, och särskilt barn- och ungdomslitteratur, samt litteraturdydaktiska metoder behöver stärkas. Vårt förslag är därför att framtida satsningar på förskole-, grund- och gymnasielärarnas kompetensutveckling inriktas på att vidareutveckla lärarnas kunskaper på dessa områden.

Samtliga elever bör ha tillgång till skolbibliotekarier

För att främja läsning och läslust bör samtliga elever ha tillgång till skolbibliotekarier. För att tydliggöra att skolbibliotek ska vara en pedagogisk resurs i lärandet och främja elevernas intresse föreslår vi att det införs bestämmelser som anger att huvudmännen ska sträva efter att skolbiblioteken är bemannade med bibliotekarier som har kompetens att vara ett stöd till elever och lärare i det läsfrämjande och pedagogiska arbetet.

Vi föreslår även att Statens skolverk får i uppdrag att utvärdera om de skolbibliotek som finns fungerar som en pedagogisk resurs, stödjer elevernas lärande och främjar intresse för läsning och litteratur.

Litteratur och läsfrämjande i kultursamverkansmodellen

I syfte att stärka folkbiblioteken och andra lokala och regionala aktörers utvecklingsarbete på litteratur- och läsfrämjandeområdet

bör staten tydliggöra att läsfrämjande och litteratur ska vara en del i kulturplanerna som tas fram inom ramen för kultursamverkansmodellen och att statliga medel för detta ändamål fördelas till landstingen.

För att finansiera reformen föreslår vi att 17 miljoner kronor omprioriteras till läs- och litteraturfrämjande verksamhet inom ramen för kultursamverkansmodellen. Som en konsekvens föreslår vi också att de riktade statsbidragen till inköp av barn- och ungdomslitteratur, lokala och regionala läsfrämjandeinsatser och huvuddelen av stödet till litterära evenemang upphör.

Samordning av läsfrämjande insatser utanför skolan

I syfte att stärka det läsfrämjande arbetet föreslår vi att Statens kulturråd ges i uppdrag att ta initiativ till, samordna och följa upp läsfrämjande insatser av nationellt strategiskt intresse. I anslutning till det förändrade uppdraget bör Kulturrådet efter samråd med andra berörda parter även ta fram ett handlingsprogram för det läsfrämjande arbetet som bedrivs utanför skolan som kan ligga till grund för prioriteringar.

Stärk folkbildningens roll i det läsfrämjande arbetet

Folkbildningens aktörers roll i det läsfrämjande arbetet behöver stärkas. I syfte att stärka det läsfrämjande arbetet i det civila samhället och för att öka samverkan mellan t.ex. bibliotek och det civila samhället föreslår vi att 30 miljoner kronor särskilt avsätts till folkbildningens läsfrämjande arbete. Dessa medel bör fördelas av Folkbildningsrådet som ett projektbidrag för planerad verksamhet.

Stöd till evenemang i bokhandeln

Det stöd till evenemang i bokhandeln som på kommitténs förslag införts på prov under 2012, har så här långt visat sig vara efterfrågat och fått en god spridning över landet. Förhoppningen är att detta stöd ska kunna bidra till affärsutveckling i branschen och fungera stödjande för bokhandlar som arbetar aktivt med författarbesök och evenemang. Vi föreslår att stödet fortsätter och vidareutvecklas genom att 1 miljon kronor per år omprioriteras för ändamålet.

Möjligheter för folkbiblioteken att arbeta aktivt med e-böcker

Det är viktigt att folkbiblioteken i framtiden i ökad utsträckning kan tillhandahålla elektronisk litteratur. För att göra det är det viktigt att biblioteken kan hantera avtal om nyttjande av upphovsrättsligt skyddad litteratur i elektroniska format. Enskilda folkbibliotek saknar i dag sådana resurser och vår bedömning är att huvudmännens samarbetsorganisation, Sveriges Kommuner och Landsting, är bäst lämpad att träda in som avtalspart gentemot rättighetshavarna. Staten bör kunna bistå i en sådan utveckling.

Vi föreslår även att Kungl. biblioteket får i uppdrag att möjliggöra för externa distributörer att tillhandahålla e-resurser via den nationella katalogen Libris och säkerställa att upphovsrättsligt fri e-litteratur finns tillgänglig denna väg för förmedling via det allmänna biblioteksväsendet.

En moderniserad bibliotek ersättning

För att förenkla systemet och för att minska behoven av detaljstyrning från regeringens sida lämnar vi ett förslag till revidering av förordningen (1962:652) om Sveriges författarfond. Utgångspunkterna för de ändringar vi föreslår är att systemet ska bli lättare att förstå, särskilt för enskilda upphovsmän, att det ska bli mindre detaljstyrande och att det ska bli mer robust i den bemärkelsen att det inte ska behöva ändras varje år. Samtidigt som dessa förslag minskar detaljregleringen innebär det inte att karaktären av ersättning överges.

Vad gäller den s.k. förhandlingsordningen är vår bedömning att parterna bör sluta en ny överenskommelse som bl.a. tydliggör att beslut ska fattas för längre tidsperioder än i dag och att ersättningen däremellan ska räknas upp enligt systemet med pris- och löneomräkning i staten.

Omprioriteringar inom litteratur- och tidskriftsstödet

Mot bakgrund av en samlad bedömning av resursbehovet bör medel omprioriteras från större mottagare av stöd till utgivning av litteratur till andra ändamål. För att uppnå syftet är förslaget att det i förordningen (2010:1058) om statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande insatser tas in en bestämmelse som

innebär att ett företag eller en koncern av företag för utgivning av litteratur sammantaget får beviljas statsbidrag motsvarande högst 23 prisbasbelopp per år (cirka 1 miljon kronor).

Medlen som frigörs genom detta tak föreslår vi delvis används till att höja bidragsnivåerna per titel inom utgivningsstödet. Vidare bör det stöd till digitalisering av förlagens backlist som införts på prov under 2012 kunna vidareutvecklas och tillföras ytterligare 2 miljoner kronor per år. Vi föreslår också att dessa medel används för att förstärka utgivningsstödet till kulturtidskrifter i syfte att ge dessa bättre möjligheter att betala sina skribenter.

Internationellt utbyte på litteraturområdet

För att stärka det internationella utbytet på litteraturområdet föreslår vi bl.a. ett breddat översättningsstöd hos Statens kulturråd och ett förstärkt arbete med exempelvis seminarier för översättare av svensk litteratur. Vi föreslår att det nuvarande stödet för översättning kompletteras med ett produktionsstöd för utgåvor som är särskilt kostsamma att producera. Vidare föreslår vi att Konstnärsnämnden får i uppdrag att, med t.ex. Iaspis och Internationella dansprogrammet som utgångspunkt, föreslå hur ett internationellt utbytesprogram inom litteraturområdet kan utformas.

Mot bakgrund av den särskilda betydelse översättarna har för exporten av svensk litteratur och för kännedomen om Sverige generellt föreslår vi bl.a. att det tydliggörs att Svenska institutet, inom ramen för stödet till svenskundervisningen, särskilt ska främja utbildning av översättare av svensk litteratur. Vår bedömning är också att litteraturens roll i utvecklingssamarbetet med fördel kan stärkas. För att nå de övergripande målen inom den svenska biståndspolitiken om demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet är det viktigt att den centrala roll som författare och skribenter kan spela i demokratiska förändringsprocesser tydligare uppmärksammas och tas tillvara. Även insatser för att stödja t.ex. uppbyggnad och utveckling av institutioner som bibliotek samt nationella bokmarknader bör kunna vidareutvecklas.